

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput LVII. Quarta ratio assertionis nostræ est, quia in electione opinionis
minùs probabilis de licito, contra agnitam opinionem probabiliorem de
illicito, non est nisi prudentia carnalis, quæ est ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

nis concupiscentiâ, vel superbiâ, vel passione sic excæcari, ut pietatis exercitia fastidiant, Dei servos irideant, necessitudinem hæreticorum affectent, eorum libros attentè legant, conciones frequentent, argumenta fidei contraria considerent, eorum solutiones à Catholicis adhiberi solitas, ipsaque Catholicorum argumenta considerare negligant, eorundem libros, conciones, colloquia declinent. Unde fit ut fidei nostræ mysteria sensim desinant ipsis apparere evidenter credibilia, de iisque primum dubitare incipiant, deinde credere desinant, quæ antè credebant, tandemque dictis præjudiciis ac passionibus excæcati, oppositis erroribus pertinaciter adhæreant.

693 Nec tertium sequitur. Cum enim seipsum impedire quis possit à suscipienda fide, eamque susceptam abjicere in sensu diviso, supra exposito, & iste sensus sit in potestate hominis, fides libera est, tam quoad speciem, quam quoad exercitium. Licet hæc non dicat S. Thomas loco citato: in tantum enim dicit scientiam esse liberam quoad usum, non quoad assensum, in quantum habitu scientiæ utimur dum volumus, estque sic in potestate voluntatis applicare intellectum ad considerationem rei scitæ, ut post considerationem cohiberi nequeat assensus ipsius, quia (post considerationem) res scita apparet evidenter vera, ideòque necessitat ad sui assensum. Fides verò libera est quoad usum (quia habitu fidei pariter utimur, quando volumus) & quoad assensum: quia sic liberum est voluntati applicare intellectum ad consideranda motiva credibilitatis illius, ut, post considerationem, liberum sit assentire mysteriis fidei, vel non assentire: quia mysteria illa, licet evidenter credibilia, non sunt evidenter vera, sed obscura; ideòque, ut supra dixi, obligant, sed non necessitant ad sui assensum.

694 Nec sequitur quartum: quia iudicium temerarium non est iudicium conceptum ex levibus indiciis, cognitis ut levibus, sed ex passione iræ, odii, vel invidiæ, vel ex prava animi dispositione à iudicante apprehensis ut gravibus, & valde verisimilibus, cum posset & deberet eorum levitatem cognoscere, de factoque cognosceret, si, sepositâ passione, pravâque animi dispositione, absque ulla præcipitatione illa consideraret. Hinc enim oriri temeritatem iudicii docet S. Thomas 2. 2. q. 60. a. 3. ubi duas assignat causas, cur ex levibus indiciis sinistrè de proximo iudicemus; *Uno modo* (inquit) *contingit ex hoc quòd aliquis ex seipso malus est, & ex hoc ipso, quasi conscientius sua malitia, facilius de aliis malum opinatur, secundum illud Eccl. „ In via stultus ambulans, cum ipse sit insipiens, omnes stultos æstimat. „ Alio modo provenit ex hoc quòd aliquis malè afficitur ad alterum. Cum enim aliquis contemnit, vel odit aliquem, aut irascitur, vel invidet ei, ex levibus signis opinatur mala de ipso. Quia unusquisque facilius credit quòd appetit.* Quando itaque ex levibus indiciis te-

merè iudicat quis de proximo, vel unice attendit ad indicia pravè sentiendi, neglectis iis quibus moveretur ad benè iudicandum; vel si attendit ad indicia utriusque partis, indicia de malo proximi apparent ipsi fortiora indiciis de bono, ob malitiam & pravam dispositionem cordis sui, quâ fit ut non cognoscat fundamentum sui iudicii esse leve; sed videatur ipsi grave; imò gravius fundamento in contrarium. Quia tamen malitia, & voluntarius defectus debetæ considerationis, causa est cur sic ipsi videatur, iudicium ipsius temerarium est, & culpabile.

Non sequitur denique quintum. Quia licet 695 subditus obedire non possit nec debeat, in sensu composito propriæ opinionis, aliàs probabilioris, quâ iudicat actum imperatum esse peccatum. Obedire tamen potest & debet, in sensu diviso, deponendo propriam istam opinionem, & submittendo iudicium suum iudicio Superioris, iudicantis actum imperatum esse licitum. Quòd enim subditus debeat opinionem suam deponere, tamque iudicium suum quàm voluntatem submittere iudicio & voluntati Superioris, in omnibus, quæ manifestè mala non sunt, communis est doctrina Sanctorum. Et ratio est, quia hoc ipso quòd res per Superiorem præcepta non est manifestè mala, autoritas Superioris, vice Dei præcipientis, obedientiæque bonum, prevalere debet omnibus rationibus, solum probabilibus in contrarium, nisi morale sit periculum violandæ legis æternæ.

CAPUT LVII.

Quarta ratio assertionis nostræ est, quia in electione opinionis minus probabilis de licito, contra agnitam opinionem probabilioris de illicito, non est nisi prudentia carnis, quæ est inimica Dei.

696 **P**ROBATUR 1°. quia intellectus ex imperio voluntatis prudenter assentiri non potest opinioni minus probabilis de licito, cognitiæ ut tali, relicta probabiliori de illicito, ut constat ex dictis capite 55. ubi ostendimus id ne physicè quidem fieri posse; & ut physicè ex imperio voluntatis fieri posset, hoc imperium prudens non esset, nisi prudentiâ carnis. Neque enim voluntas assensum opinionis minus probabilis de licito imperare potest ex sincero amore veritatis (cum sincerè non amet veritatem, qui eam non quærit quantum in se est, nec eam quærat, quantum in se est, qui eligit quod sibi magis videtur falsum, relicto eo quod sibi videtur magis verum; nec eligit medium ex sincero amore finis, qui eligit medium, quod cognoscit magis contrarium, quàm conveniens fini, magisque impeditivum quàm promotivum consecutionis illius) assensum ergo illum solum imperare potest ex amore sui, ut impunè faciat quod facere vult. Quia ad quid imperaret assensum opinionis minus pro-

babilis de licito, nisi intenderet opinionem illam in praxim deducere?

697 2°. ad prudentiam voluntatis intellectui imperantis, pertinet ipsum rectè ordinare in suum finem, per electionem mediū conducentis ad consecutionem finis, remotionemque contrarii. Istud enim præcipuum est munus prudentiæ, juxta illud S. Thomæ 2. 2. q. 49. a. 7. *Ad prudentiam præcipue pertinet rectè ordinare aliquem in finem. Quod quidem rectè non fit, nisi & finis bonus sit, & id quod ordinatur ad finem, si etiam bonum & conveniens fini.* Cùm igitur veritas sit finis intellectus practici, & veritas quidem conformis appetitui recto (ut Philosophus docet 6. Ethic. 2. *bonitas (adeoque finis) intellectus practici est verum conforme appetitui recto*) ad prudentiam voluntatis intellectui imperantis, maximè pertinet ipsi imperare electionem seu assensum mediū convenientis bono, seu fini intellectus practici, quod est veritas conformis appetitui recto. Enimverò voluntas tenetur prospicere bono intellectus, & malum ejus, quantum potest, propullare. Et idè, ut prudenter imperet, imperare debet electionem mediū, seu assensum opinionis, per quem verisimilius est intellectum amplecti bonum suum, scilicet veritatem, & repudiare malum, scilicet falsitatem. Quia, ut rursus Philosophus 6. Ethic. ait, *verum est bonum intellectus, falsum autem est malum.* At contrarium facit voluntas, dum imperat intellectui assensum opinionis minus probabilis de licito, relicta probabiliori opinione de illicito. Cùm imperet ipsi assensum opinionis, quam cognoscit verisimilius esse falsam, quam veram. Nec proinde promoveat bonum ipsius quantum potest, nec pro posse malum ipsius propulset. Nec assensum istum imperat conformiter appetitui recto. Quæro enim ex quo appetitu, quæve intentione eum imperet assensum, & usum opinionis minus probabilis de licito, in occursum evidenter probabilioris de illicito? Non ex sincero appetitu, seu intentione veritatis, ut antè ostendi. Neque ex intentione charitatis, vel alterius virtutis. Cùm intentioni charitatis, vel alterius virtutis conforme esse non possit, voluntariè exponere se probabiliori periculo violandi legem Dei. Unde si à taliter præferente opinionem minus probabilem de licito, evidenter cognitam ut talem, inquiras, quem finem in ista præferentia intendat? Respondere non poterit se suam salutem, vel finem charitatis, vel alterius virtutis intendere. Quia nemo ex vera & sincera intentione salutis, vel charitatis, vel alterius virtutis eligit id quod cognoscit longè verisimilius esse impeditivum, quam promotivum istius finis; nemo etiam ex dicta intentione quidquam præfert ei quod longè verisimilius est promotivum, quam impeditivum ejusdem finis. Necessariò ergo respondebit, se opinionem minus probabilem de licito, præferre evidenter probabiliori de illicito, ex intentione faciendi quod lubet,

vel acquirendi aliquod temporale lucrum, vel commodum, non obstant probabiliori periculo violandi legem Dei, quod esse videt faciendi id quod evidenter cognoscit esse verisimilius contra legem Dei. Hoc autem est præferre voluntatem suam divinæ, lucrumque & commodum temporale amicitia Dei, obedientiaque ipsi debitæ; nec ab alia prudentia proficisci potest, nisi à prudentia carnis, quæ, ut Apostolus ait Rom. 8. *mors est, & inimica est Deo.*

3°. quicumque videt motiva longè urgentiora ad judicandum operationem esse illicitam, quam ad judicandum esse licitam, & nihilominus eam facit, sic operando se habet, ut interrogatus, num sciat operationem à Deo esse licitam, si verè respondeat, necessariò responsurus sit, se certò quidem id non scire, credere tamen esse veritam, vel de eo dubitare, & sibi verisimilius videri, quòd verita sit. At qui sub ista credulitate, vel dubio, aut probabiliori apparentia operatur, magis amat temporale lucrum, vel commodum ex operatione speratum, quam propriam salutem, Deique legem, ut S. Thomas quodlib. 8. a. 13. docet de dubitante an veritum sit habere plures præbendas, & nihilominus eas habente. Ait enim quòd si, *vanamente tali dubitatione, plures præbendas habet, periculo se committit, & sic procul dubio peccat: upote magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem.* Quòd si verum est de dubitante, multò magis de plusquam dubitante, id est, si verum est de eo, cui æquè probabile videtur id esse, quam non esse veritum, multò magis de eo cui probabilius & longè probabilius id videtur. Ergo electio & usus opinionis de non verito, in talibus circumstantiis, verisimilè est *prudentia carnis*, de qua Apostolus Rom. 8.

Si dicas talem suspendere posse dubitationem, existimationemque de verito, & sic operari. Respondeo id facere non posse rationaliter, & prudenter prudentiâ spiritus, sed irrationabiliter dumtaxat, & prudenter prudentiâ carnis.

4°. prudentia supponit appetitum rectum finis, cum sit *habitus agendi recta cum ratione, circa ea quæ sunt bona homini, atque mala*, ait Philosophus 6. Ethic. 5. id est habitus, dictans, vera cum ratione, quid homo proficere debeat tamquam bonum, quidque fugere tamquam malum; dictans proinde, vera cum ratione, quem finem homo intendere debeat, scilicet Deum, Deique amicitiam, & adimpletionem voluntatis ipsius, & quæ media eligere debeat, ad consequendum illum finem, media utique apta ad consequendum Deum, Deique amicitiam, &c. Sed electio & usus opinionis minus probabilis de licito, relicta probabilioris de illicito, cognitâ ut tali, non est medium ad id aptum, nec vera ratio id dictat, imò potius contrarium. Igitur electionem & usum ejusmodi opinionis dictare non

non potest vera prudentia, sed carnis prudentia, quæ inimica est Deo. Probatur minor propositio, quia practica electio & usus ejusmodi opinionis est contra leges amicitia & obedientia Deo debita. Non est igitur medium aptum ad consequendum Deum, Deique amicitiam & adimpletionem voluntatis ipsius, sed potius contrarium. Probatur assumptum, quia est contra leges amicitia id eligere & facere, quo cognoscis longè probabilius amicum graviter offensus iri; est etiam contra leges obedientia, id eligere & facere, quod cognoscis longè probabilius esse à legitimo Superiore prohibitum. Ego certè tales amicos habere nolle. Et Superior subditos, qui hoc scienter facerent, reputaret suæ autoritatis, & legis contempores.

701 5°. imprudens est itineris socius, qui socium, volentem pervenire ad aliquem terminum, fugereque terminum oppositum, induceret ad eligendam viam per quam cognoscit ipsum probabilius perventurum ad terminum oppositum, quem refugit, quam ad eum quem intendit. Ergo similiter imprudens est voluntas, individua intellectus socia, quæ intellectum, naturaliter intendentem pervenire ad finem suum, scilicet veritatem, imperio suo inducit ad eligendam opinionem, per quam cognoscit ipsum probabilius perventurum ad falsitatem quam refugit, quam ad veritatem quam intendit.

702 6°. ut voluntas sit prudens in imperando intellectui, non debet ad affectum suum inflectere rationem renitentem, sed rationem præeuntem ultro sequi, affectumque suum conformare rationi eum dirigenti. Siquidem voluntas prudens est voluntas rationalis, voluntas autem rationalis est voluntas sequens, non antecedens ductum rationis dirigentis. Ratio quippe data est voluntati ut fax, lux, dux, pædagogus, & regula ipsius, cujus est præire & antecedere, non subsequi. Sed voluntas in imperando intellectui rationem renitentem ad affectum suum inflectit, anteceditque, non subsequitur, dum intellectui imperat, relicto verisimiliori, judicare secundum falsissimum, cognitum ut tale. Quia hoc est contra dictamen rationis, quæ dicitur, quod, cum intellectus naturam suam tendat in verum, velut in scopum & centrum suum, voluntas ipsum retrahere non debeat à proximiori quam potest accessu ad veritatem, ut ipsum reluctanter protrudat in proximiorum accessum ad falsitatem, sive in proximum probabilius periculum illius. Ut enim ex Philosopho 1. Ethic. 4. dicitur: *veritas est quid divinum, propter quod sapiens & prudens voluntas debet & sua destruere, & affectus suos potius deponere, quam intellectum à veritate avertere. Quod facere censetur, dum avertit ipsum à proximo quam potest ad veritatem accessu, & propius accedere facit ad falsitatem, quam ad veritatem. Hoc autem facit, dum ex industria avertit ipsum à con-*

Tom. I.

sideratione fundamentorum opinionis de illicito (quæ secundum se, antecedenter ad affectum voluntatis, ritè considerata, & fundamentis opinionis de licito comparata, videbantur longè fortiora urgentioraque, adeoque longè verisimiliora) ad unice consideranda fundamenta opinionis de licito, ut sic opinio de licito (quæ est secundum affectum voluntatis) jam appareat probabilior, quæ prius apparebat longè minus probabilis; jamque illi assentiat intellectus, qui antè dissentiebat. Totus namque processus iste imprudens est & irrationabilis, tam scilicet assensus istius opinionis, quam imperium, quo assensum illum voluntas imperat. Hoc enim idèd facit, quia non vult intelligere, ut bene agat, & à peccato se custodiat. Nec intellectus absque culpa assentit opinioni isto modo visa sibi probabiliori. Quia avertit oculos à debita consideratione fundamentorum opinionis de illicito, quæ aliàs sibi ex præscripto rationis, non ex affectu voluntatis consideranti apparebant longè probabiliora. Unde manifestum est quod ne probabiliorem quidem opinionem de licito semper sequi liceat. Quia opinio ista non semper est inculpata, nec eam sequens, si erret, semper involuntariè & invincibiliter, sed plerumque voluntariè & vincibiliter errat. Error autem voluntarius ac vincibilis à peccato non excusat. Confer huc quæ dixi num. 127. & seqq. ubi ostendi, assensum opinionis minus probabilis de licito, contra agnitam probabiliorem de illicito, prudenter imperari non posse: quia talem assensum intellectus præstare non potest, nisi bonam mentem, rationemque prodendo, falsitatemque pro posse non cavendo, pro affectu denique magis quam pro ratione judicando.

Scio Terillum q. 10. de consc. probab. n. 703
13. nullam in eo culpam, nullam imprudentiam agnoscere. Quia nihil fit contra naturam intellectus, dum ipsa voluntate imperatur assensus opinionis minus probabilis de licito, cum æquè per assensum illius, quam per assensum opinionis probabilioris de illicito, æquè proinde per assensum reverà falsum, quam per assensum verum, intellectus perveniat ad scopum, seu finem, & bonum suum. Quia nempe *finis quo hic & nunc intellectus frui potest, non est veritas ipsa, seu absoluta correspondentia inter objectum & cognitionem, sed veritas ut probabiliter cognita. Veritas namque, ut evidenter cognita (in materia utrimque probabili) hic & nunc impossibilis est. Ergo finis intellectus (respectivè ad ejusmodi materiam) non est veritas ut evidenter cognita: alioquin hic & nunc respiceret finem sibi impossibilem. Finis ergo intellectus hic & nunc non est nisi veritas, ut probabiliter cognita. Atqui evidenter possidet hunc finem, in quamcumque partem probabilem inclinatur à voluntate. Ergo voluntas prudenter determinat illum ad quamvis ex partibus probabilibus oppositis. Quia sic certò obtinet finem suum, licet non obtineat*

PPPPP

omnem perfectionem finis. Quia diuinus finis melius obtinetur per assensum motivo probabiliori presertim. Sed ex defectu istius melioritatis non arguitur culpa & imprudentia. Quia ad utramque vitandam necesse non est eligere melius, sed sufficit eligere bonum.

704 Verum-enimvero falsissimum est quod finis intellectus hic & nunc, sive in hoc statu abstractiva cognitionis, non sit veritas absoluta, sed veritas ut cognita. Alias intellectus in iudicio de rebus, veritate niti non deberet, quantum in se est, ad hoc ut de rebus, ut sunt, iudicaret. Cujus oppositum ex Philosopho 6. Ethic. tradit S. Thomas c. 2. q. 60. a. 4. his verbis: *In iudicio... de rebus... attenditur... bonum iudicantis, si verè iudicet; vel malum, si falsò. Quia verum est bonum intellectus; falsum autem est malum ipsius, ut dicitur 6. Ethic.* Quodnam verum est bonum intellectus, collige ex illatione quam immediate facit. Et ideo unusquisque debet niti ad hoc, ut de rebus iudicet, prout sunt. Assertio proinde illa Terrilli est contra S. Thomam, & contra Philosophum. Est etiam contra communem omnium sensum. Quia omnes ut malum reputant decipi, sive de rebus aliter quam sunt iudicare. Et in eo falli nolunt, etiam quicumque amant fallere, ait Augustinus Enchirid. 17. Est denique contra rationem. Quia veritas, ut cognita formaliter, nihil est aliud quam cognitio affirmans objectum esse verum. Cognitio verò ut affirmans objectum esse verum, non est finis intellectus. Alias falsitas non esset malum ipsius: cum per falsam cognitionem intellectus finem illum assequatur, veritatem utique ut affirmatam & cognitam, sive cognitionem quâ objectum cognoscitur & affirmatur esse verum. Deus etiam posset esse author erroris & falsitatis, determinando intellectum ad veritatem ut falsò cognitam, sive ad falsam cognitionem, quâ falsum cognoscitur & affirmatur esse verum. Quia unicuique author esse potest assequendi finem suum naturalem, ad illiusque assecutionem, unumquodque determinare. Cum igitur veritas, ut cognita, indifferens sit ad hoc ut cognita sit per cognitionem absolutè veram, vel per cognitionem absolutè falsam, adeoque ut conjungatur cum absoluta veritate, vel cum absoluta falsitate; veritas ut cognita nequit esse finis intellectus, sed veritas absoluta dumtaxat.

CAPUT LVIII.

Quinque ratio: quia, ad licitè operandum, non sufficit iudicium quodcumque de licito; sed de eo certum moraliter esse oportet iudicium ultimò practicum, quo humana proxime & immediate dirigitur operatio. Quam moralem certitudinem habere nequit, qui facit quod sibi probabilius illicitum videtur, quam licitum.

705 Quid ad licitè operandum, iudicium de licito esse debeat moraliter certum,

omnes ferè Probabilistæ consentiunt, paucis exceptis, ut Vasquez 1. 2. disput. 62. a. 2. Francisco de Lugo de consc. c. 3. q. 1. Bressero l. 2. de consc. c. 3. Barone in Scoto defenso to. 3. Apolog. 7. quos tamen censo voce, & loquendi modo, potius quam re dissentire, si certitudo moralis explicetur, uti eam explicant Philosophus, S. Thomas, S. Antoninus, alique veteres Theologi infra referendi. Quidquid sit, ad licitè operandum requiri iudicium certum, saltem morali certitudine,

706 Probatur 1°. ex Eccli. 37. *Ante omnia verbum verax precedat te, & ante omnem actum consilium stabile.* Ubi, per verbum verax, Glossa in Extrav. Sedes Apostolica Joan. XXII. intelligit iudicium certum & indubitatum. Quia veritas est indubitata rei certitudo. Per consilium quoque stabile, consilium moraliter certum & firmum litteraliter intelligitur. Ut enim Jansenius in eum locum, consilium stabile Sapiens requirit, quo certis rationibus discas, sive in teipso, sive in aliorum consilio, facti tui reddere rationem. Illud namque vocat consilium stabile, quod firmis nititur rationibus. Non enim omne verbum sequendum est, sed quod veritate fulcitur, & firmis rationibus.

2°. ex Apostolo Rom. 14. v. 23. *Omne quod non est ex fide, peccatum est.* Ibi namque per fidem, Apostolus intelligit certam & firmam conscientiam persuasionem, uti constat ex totius capitis contextu, in quo instituit infirmos in fide, sive habentes conscientiam infirmam, circa usum ciborum lege veteri prohibitorum, multaque dicit, quæ à SS. Doctoribus intelliguntur de fide, seu persuasione firma. Nam quod v. 2. ait: *Alius credit edere omnia*, Ambrosius ibi sic vertit: *Alius non dubitat edere omnia.* V. 22. *Tu fidem habes*, Ambrosius ibidem sic exponit: *Tu edis, securus, quia creatura Dei bona est.* Dionysius Carthusianus: *Intra te firmiter credis, omnes cibos per Christum purificatos, seu licitos factos.* Cornelius à Lapide, cum Chryostomo (Apostolum intelligente de eo qui nulla cum hesitatione vescitur) certus & securus es, nihil apud Christianos esse immandum legaliter. Denique hoc quod Apostolus v. 13. ait: *Unusquisque in suo sensu abundet*, Syrus sic vertit: *Quisque in scientia anima sua confirmetur.* Enimvero pro voce latina abundet, textus Græcus habet *ἁποσπεύω*, id est (ut Budæus, Erasimus & Varablus vertunt) certus sit, planè persuasus. Quasi dicat Apostolus: *Quisque in sua mente certus esto, & planè persuasus, id quod facit licitum esse.* Ita Cornelius à Lapide.

3°. ex solemnibus Augustini effato, canonizato in cap. *si quis autem de penit. distinct. 1.* *Tene certum, & dimitte incertum.* Tenemur enim, quantum in nobis est, cavere morale periculum faciendi contra legem Dei, iuxta illud Psal. 118. *Tu mandasti, mandata tua custodiri nimis.* Et Deuteron. 26. *Deum precepit tibi, ut facias mandata hæc... ex toto corde tuo, &c.* Eccli. 3. *Qui amat periculum, peri-*